ЛОСЮК Тарас Тарасович
командир 3 відділення 112 навчальної групи факультету забезпечення державної безпеки Київського інституту Національної гвардії України
Науковий керівник:
КОМІССАРОВА Наталя Олександрівна
начальник кафедри державної безпеки Київський інститут Національної гвардії України

ДЕТЕРМІНАНТИ ЗЛОЧИННОСТІ В НГУ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Детермінанти злочинності (криміногенні фактори) – явища і процеси, існування, дія (взаємодія) яких впливає на збереження, погіршення стану злочинності. Вони класифікуються за рівнем відтворення, природою, механізму дії, соціальним змістом. За джерелами формування детермінанти злочинності поділяються на антропологічні та соціальні. Антропологічні, пов´язані із: закодованими у генотипі людини споконвічними пороками, саме: жадібністю, злістю, заздрістю, розпусністю, пихатістю, лінощами, обжерливістю та обумовленими ними деструктивними програмами й установками поведінки людини у суспільстві: прагнення до незаконного збагачення, схильністю до агресії і насильства, обману, порушення існуючих правил та заборон. Соціальні - це набутий негативний життєвий досвід, що пов´язаний із поганою адаптованістю до існуючих умов суспільного життя і відносин між людьми, а також засвоєнням моделі неправомірної поведінки як масово поширеної і вигідної. За змістом детермінанти диференціюються на політичні, економічні, соціокультурні, управлінські, психологічні, моральні, правові, сімейно- побутові та ін. За структурою вирізняються детермінанти усієї злочинності, детермінанти окремих видів злочинності (проти власності, у сфері економіки). За часом функціонування - це детермінанти, під впливом яких відбувалося попереднє формування особистості злочинців певного покоління і детермінанти, що діють у теперішніх умовах та обумовлюють кримінальну активність відповідним чином налаштованих людей. Зустрічаються й інші класифікації.

Серед злочинів, вчинених під час воєнного стану, є, безумовно, вбивства цивільного населення, військовослужбовців, руйнування та пошкодження інфраструктури, зокрема енергетичних об’єктів. Існують і менш відомі випадки, про які рідко говорять, особливо під час активної фази військових дій – це протиправні дії та порушення, вчинені військовослужбовцями, такі як самовільне залишення військової частини, невиконання наказів військового

начальства, споживання алкоголю та наркотиків під час служби. Свідченням цього є ініціатива Головнокомандувача Збройних Сил щодо посилення відповідальності за легковажне ставлення окремих військовослужбовців та низький рівень дисципліни. Кримінальні правопорушення в середовищі військовослужбовців є загрозою для суспільства, явище має тенденцію до зростання, особливо в галузі інформаційних технологій, у використанні глобальної комп'ютерної мережі у терористичних, екстремістських та пропагандистських цілях, що призводить до значних негативних наслідків для держави та її громадян.

Злочинність серед військовослужбовців негативно впливає на дисципліну, державу загалом. Це стає внутрішнім індикатором стану соціальної безпеки та загального клімату в суспільстві. Вчинення кримінальних правопорушень призводить до втрати довіри до державної влади, збільшення внутрішніх та зовнішніх загроз, поширення аномії, аморальності та неповаги до військовослужбовців, зниження престижу військової служби.

Злочинна поведінка військовослужбовців на мікрорівні має численні причини, серед них: психологічні труднощі, спричинені тривалим перебуванням в одностатевому колективі, виснаження фізичними навантаженнями; невдоволення професійною реалізацією як військової особистості; недостатній рівень культури серед військовослужбовців; свідоме замовчування фактів нестатутних відносин з метою збереження військового звання та подальшого професійного росту. На індивідуальному рівні існують інші фактори злочинної поведінки серед військовослужбовців, такі як фінансові труднощі, які можуть створювати стрес та незадоволення; вживання алкоголю та наркотичних речовин; ігнорування правових норм і норм поведінки; недостатня кількість кваліфікованих військових психологів для надання необхідної психологічної підтримки.

Відповідно до «Єдиного звіту про кримінальні правопорушення за січень-вересень 2023 року» Офісу Генерального прокурора, нами було з'ясовано, що за звітній період учасниками АТО, ООС та бойових дій, пов'язаних з агресією рф проти України обліковано 783 кримінальних правопорушень (самовільне залишення військової частини або місця служби, дезертирство, викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем, недбале ставлення до військової служби, бездіяльність військової влади, перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень). Проте за період 2022 року показники значно менші Важливо мати під час війни відповідні програми та підтримку для військовослужбовців, які можуть допомогти зменшити ці ризики.

Апогеєм корупції в умовах війни може бути ситуація з закупівлею продуктів харчування для військових за завищеними цінами, які набагато

перевищували вартість аналогічних продуктів у роздрібних торгових мережах, непрозорий розподіл гуманітарної допомоги, продаж гуманітарних наборів у магазинах, в місцях стихійної торгівлі. Керівництво Міністерства оборони України відкидає таку інформацію, назвавши її фейком і спробою підірвати довіру суспільства до Міністерства оборони України.

Висновки. Дотримання норм Кримінального кодексу України є юридичним обов'язком кожного громадянина України. Кримінальні правопорушення, які вчиняються військовослужбовцями та загрожують національній безпеці держави, також становлять значущий ризик для суспільства. Для запобігання злочинності серед військових на загальнонаціональному рівні необхідно вжити державні заходи, спрямовані на обмеження та нейтралізацію чинників, що впливають на цю проблему. Важливо відновити престиж військової служби, забезпечивши високий професіоналізм військового персоналу відповідно до сучасних потреб, які пов'язані з особливостями зовнішньої політики України.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко Н.А. Детермінанти злочинності у Збройних Силах України. 2022. URL:https://web.archive.org/web/20220618113705id_/http://lawbulletin.oduvs.od.ua /archive/ 2021/23/26. pdf (дата звернення 15.10.2023).

2. Казначеєва Д.В. Сучасні тенденції військової злочинності в Україні. Злочинність і протидія їй в умовах війни: глобальний, регіональний та національний виміри: зб. доп. наук.-практ. конф. Харків: ХНУВС, 2023. С. 101–105. URL: https://dspace.univd.edu.ua/items/2e6bd850-a863-4a24-826e-a96a003a7287

3. Карпенко М., Фесенко О., Шнипко О. До питання щодо суб'єктів військових кримінальних правопорушень. Scientific notes of Lviv University of Business and Law, 33, 2022. С. 247–254.URL: https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/download/689/631

4. Колодяжний М. Війна і злочинність в Україні: точки соціально-правового дотику. InOmul, criminologia, ştiinţa. 2023. pp. 402–405. URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/402-405_14.pdf

5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III (зі змінами та доповненнями): Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada. gov.ua/laws/show/234114#Text (дата звернення 15.10.2023).

6. Орлов Ю.В. Тенденції у змінах криміногенної обстановки в Україні в умовах війни: від ординарної злочинності до кримінального радикалізму. Вісник Кримінологічної асоціації України, 28 (1), 2023. С. 108–123. URL: https://dspace.univd.edu.ua/items/18db8899-8709-455d-a951-4aa28973f4ff

7. Посашева Д., Предместніков О. Аналіз законодавства щодо військових кримінальних правопорушень в Україні. GrailofScience, (27), 2023. С. 152–157.

URL: https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/download/1226/1248

8. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL: https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-tarezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya–2 (дата звернення 15.10.2023).